

Vergaderjaar 2020–2021

31 066

Belastingdienst

Nr. 707

BRIEF VAN DE STAATSECRETARISSEN VAN FINANCIËN

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 13 oktober 2020

Op 11 mei jongstleden hebben wij uw Kamer een brief gezonden, met een rectificatie op de Voortgangsrapportage Toeslagen van 28 april jongstleden.¹ Naar aanleiding van deze brief en het artikel in het dagblad Trouw van 11 mei 2020 »Belastingdienst: toch sprake van etnisch profileren«, heeft de vaste commissie van Financiën op 15 mei 2020 een schriftelijk overleg gestart. Bijgaand treft u de beantwoording aan van de vragen uit het schriftelijk overleg (Kamerstuk 31 066, nr. 708).

In onze brief van 10 juli jl. hebben wij een diepgaander onderzoek naar nationaliteit aangekondigd. Daarnaast heeft de Autoriteit Persoonsgegevens (AP) in haar rapport van 14 juli jl. erop aangedrongen dat de Belastingdienst op korte termijn beoordeelt welke andere verwerkingen van nationaliteit mogelijk ook onrechtmatig en discriminerend zijn en wanneer dit nog plaatsvindt deze onmiddellijk te beëindigen. In het kader hiervan informeren wij uw Kamer in deze brief over nieuwe informatie die de afgelopen periode is vergaard. Deze informatie heeft betrekking op de registratie van nationaliteiten in het systeem «Beheer van Relaties» (hierna: BVR) van de Belastingdienst. BVR is het basisregistratiesysteem van de Belastingdienst, waarin onder meer de persoonsgegevens worden geregistreerd die de Belastingdienst vanuit de Basisregistratie Persoonsgegevens (hierna: BRP) ontvangt.

Tijdlĳn

Medio 2019 heeft de Belastingdienst een eerste interne uitvraag gedaan naar het gebruik van nationaliteit in de landelijke risicomodellen en selectieregels van de Belastingdienst, de Douane en de FIOD.² Deze uitvraag was gestart naar aanleiding van een motie van het lid Van

¹ Kamerstuk 31 066, nr. 637.

² In de brief over de Voortgang van de hersteloperatie Toeslagen van 28 april jongstleden is uw Kamer geïnformeerd over de uitkomsten van deze doorlichting: Brief van de Staatssecretaris van Financiën – Toeslagen en Douane van 28 april 2020, Kamerstuk 31 066, nr. 630.

Weyenberg c.s.³. Vervolgens heeft onze ambtsvoorganger in zijn brief van 15 november 2019 aangegeven dat nationaliteit vanaf 1 januari 2020 alleen gebruikt zal worden voor de handhavingstaak van de Belastingdienst als daar een expliciete wettelijke grondslag voor bestaat. Dit om iedere suggestie van oneigenlijk gebruik van het persoonskenmerk nationaliteit uit te sluiten. Hiermee is een beleidskader gecreëerd voor de Belastingdienst dat hogere eisen stelt aan het gebruik van nationaliteit dan de AVG.

Tegelijk met deze toezegging is op 14 november 2019 een uitvraag gestart naar het gebruik van nationaliteit in andere systemen, applicaties en query's. De uitkomsten van deze uitvraag zijn in januari 2020 aan de Belastingdienst gerapporteerd. Daarbij is gebleken dat niet met zekerheid vastgesteld kan worden of uit alle in gebruik zijnde of oude query's het persoonsgegeven nationaliteit is verwijderd, wanneer geen sprake is van een expliciete wettelijke grondslag.⁴ Deze conclusie heeft geleid tot een nieuwe uitvraag in maart 2020 en heeft duidelijk gemaakt dat diepgaander onderzoek naar het gebruik van nationaliteit noodzakelijk is.

Wij hebben dit diepgaandere onderzoek aangekondigd in onze brief over FSV van 10 juli jongstleden.⁵ In deze brief hebben wij aangegeven alle verwerkingen te gaan valideren op opzet en bestaan. Hierbij wordt tot op het detailniveau getoetst of de vereisten uit de AVG, de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO) en de archiefwet op een juiste wijze zijn geïmplementeerd in de applicaties die voor de verwerkingen zijn gebruikt. In het concept plan van aanpak «Herstellen, Verbeteren en Borgen» dat vandaag naar uw Kamer is gestuurd kiezen wij ervoor om, naast de processen rond risicoselectie en signalen van mogelijke fraude, het gebruik van nationaliteit in de systemen van de Belastingdienst in het eerste kwartaal van 2021 in kaart te hebben gebracht. Wij willen hier binnen het plan van aanpak prioriteit aan geven omdat de kans op negatieve effecten op burgers hier het grootst is. Het is van groot belang dat in dit onderzoek alle informatie over het gebruik van nationaliteit naar boven komt. Als blijkt uit de validatie dat een verwerking niet voldoet aan deze vereisten, dan nemen we uiteraard passende maatregelen en informeren we uw Kamer zo spoedig mogelijk.

Nieuwe inzichten met betrekking tot registratie in BVR

Anders dan wij in onze brief van 11 mei jongstleden hebben aangegeven, is gebleken dat dubbele nationaliteiten (naast de Nederlandse nationaliteit) op 23 juli 2015 uit BVR is verwijderd, in plaats van 31 januari 2015.⁶ Bij de beantwoording van de vragen wordt op dit punt verder ingegaan.

Daarnaast is gebleken dat er in BVR vrije tekstvelden aanwezig zijn. Hierin kunnen aantekeningen worden opgenomen die mogelijk van belang zijn binnen het toezicht. Toen de Belastingdienst BVR rond 1990 in gebruik nam, konden alle medewerkers met een autorisatie daartoe in BVR dergelijke aantekeningen maken. Sinds 2015 is dit beperkt tot uitsluitend medewerkers die klantregistraties verwerken. In een recente inventarisatie zijn in het vrije tekstveld van BVR aantekeningen aangetroffen over de (eventueel dubbele) nationaliteit van burgers, samen met aan nationaliteit gerelateerde gegevens. Daarnaast zijn er registraties aangetroffen die, bijvoorbeeld door het verstrijken van de tijd, niet (langer) relevant zijn. De

³ Kamerstuk 31 066, nr. 506.

⁴ Dit is ook gemeld in de brief aan uw Kamer van 11 mei jongstleden: Kamerstuk 31 066, nr. 637.

⁵ Kamerstuk 31 066, nr. 681.

⁶ Kamerstuk 31 066, nr. 637.

vrije tekstvelden hebben een rol gespeeld in ten minste één landelijk risicomodel, namelijk voor de aanvraag van BTW-nummers. Wanneer in de tekstvelden bepaalde woorden voorkwamen, wierp het risicomodel de aanvragen voor een BTW-nummer uit voor een handmatige controle. Deze zoekfunctie in het risicomodel was gericht op het vinden van risico's op mogelijke fraude en gebruikte daarbij bijvoorbeeld woorden als «fraude» en «carrousel». Informatie uit de vrije tekstvelden werden niet geleverd aan de systemen van Toeslagen.

Als beheersmaatregel op de korte termijn, verplaatst de Belastingdienst per direct de aantekeningen uit het vrije tekstveld naar een ander bestand en verwijdert deze uit BVR. De veiliggestelde aantekeningen zullen vervolgens gecontroleerd worden en alleen de informatie die noodzakelijk is voor een goede uitvoering van processen zal weer worden teruggeplaatst in de vrije tekstvelden. De toegang tot de terug te plaatsen aantekeningen in de vrije tekstvelden worden, anders dan voorheen, beperkt tot de medewerkers die deze informatie nodig hebben voor hun werkzaamheden. Daarnaast wordt de controle op het opnemen van informatie in de vrije tekstvelden van BVR verscherpt. Hierdoor zorgen wij ervoor dat alleen nog aantekeningen in de vrije tekstvelden kunnen worden opgenomen, die voldoen aan vooraf geformuleerde eisen en gaan over specifieke onderwerpen. In dit kader zal er een wekelijks nacontrole worden uitgevoerd op alle aantekeningen die in die week zijn opgenomen, om te voorkomen dat er ongewenste aantekeningen in het vrije tekstveld komen te staan.

Naast deze vrije tekstvelden blijkt ook dat informatie over geboorteland en/of -plaats in BVR is opgenomen. Deze gegevens worden automatisch vanuit BRP aan BVR geleverd en kunnen ook worden overgenomen uit informatie die de Belastingdienst van derde partijen ontvangt. De Belastingdienst voert voor zowel de vrije tekstvelden als het gegeven geboorteland of -plaats momenteel diepgaand onderzoek uit, om het gebruik van deze gegevens verder in kaart te brengen. Als uit dit diepgaandere onderzoek blijkt dat andere beheersmaatregelen nodig zijn, nemen wij die uiteraard en informeren wij uw Kamer daarover. Daarnaast hebben wij de AP geïnformeerd over de nieuwe inzichten met betrekking tot de registratie van persoonsgegevens in BVR.

In de beantwoording van het SO wordt specifiek ingegaan op het gebruik van nationaliteit in de verschillende systemen van de Belastingdienst.

De Staatssecretaris van Financiën,
J.A. Vijlbrief

De Staatssecretaris van Financiën,
A.C. van Huffelen